

Willem de Kooning Academie

Opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving

Ontwikkelgesprek in het kader van opleidingsaccreditatie

18 mei 2020

De kwaliteit van ons onderwijs is door panel met deskundigen uit de kunsteducatie en het hoger onderwijs in het najaar van 2019 positief beoordeeld. Het panel kwam tot die conclusie na een bezoek van twee dagen aan onze opleiding op 17 en 18 okt. 2019. Om de opleiding te kunnen beoordelen hebben de panelleden documenten bestudeerd en gesprekken gevoerd met studenten, alumni, vertegenwoordigers uit het werkveld en docenten over verschillende onderwijsthema's. Met deze positieve beoordeling kunnen we als opleiding onze accreditatie voor de komende zes jaar behouden. Na afloop van dat bezoek hebben we de tijd genomen om te reflecteren op de bevindingen en aanbevelingen van het panel en hebben we een aantal thema's uit gekozen die we nog verder wilden uitdiepen met een vertegenwoordiging van het panel. Dat hebben we tijdens een zogenaamd ontwikkelgesprek gedaan. Dit gesprek maakt deel uit van de laatste stap in het accreditatieproces dat wordt ingezet als een manier om de voorgestelde verbeteringen en aanbevelingen vanuit ontwikkelperspectief te bespreken. Wij hebben er voor gekozen om tijdens het ontwikkelgesprek met twee vertegenwoordigers van het panel verder in te gaan op de thema's *flexibilisering, inclusiviteit en onderzoek* en wel vanuit de context van de nieuw te ontwikkelen minor *ONDERZOEKSPROCES: MAKEN EN DISCOURS*. Door deze thema's en begrippen vanuit een specifieke onderwijscontext te bespreken konden we deze gemakkelijker concreet maken voor de minor en de uitkomsten uit het gesprek ook voor andere programmaonderdelen gebruiken.

Dit is het verslag van het ontwikkelgesprek dat bestaat uit een korte toelichting op de thema's, inzichten en te nemen acties die uit het gesprek en aanbevelingen van de panelleden voortkwamen.

De thema's flexibiliseren, inclusiviteit en onderzoek toegelicht:

- We willen het onderwijs verder *flexibiliseren* door verschillende studieroutes te ontwikkelen. In eerste instantie richten we ons met de minor daarbij op academiestudenten waarmee de zichtbaarheid van de opleiding oftewel de 'artist educator' binnen de academie vergroot wordt.
- Denkende vanuit het begrip *inclusiviteit* willen we in ons taalgebruik het begrip 'maken' gaan gebruiken i.p.v. begrippen als 'kunst' en 'design' omdat we er vanuit gaan dat deze laatste begrippen bij bepaalde doelgroepen drempelverhogend over kunnen komen. Een aantal van onze docenten wil onderzoeken hoe we op die manier een betere aansluiting kunnen vinden op een bredere (Rotterdamse) doelgroep.
- Om het *onderzoek* van studenten beter traceerbaar te maken heeft een aantal docenten een onderzoeksmodel ontwikkeld. Dit model geeft studenten houvast en biedt ruimte waarmee ze vervolgens zelf hun eigen methodiek te ontwikkelen.

De volgende personen namen deel aan het ontwikkelgesprek:

Vertegenwoordiging panel:

Ab Groen (voorzitter panel)
Eva van der Molen (panellid)

Vertegenwoordiging opleiding:

Johanneke Gijzen (docent) Paul Pos (docent)
Ellen Oosterwijk (docent en course leader) Jojanneke van der Ziel (docent)

Vertegenwoordiging WdKA:

Jeroen Chabot (directeur WdKA) Martine Verwaaijen (WdKA
kwaliteitszorgmedewerker)
René Verouden (course director WdKA
bachelor programmes) Anneke Seelen (OenO onderwijsadviseur,
voorzitter ontwikkelgesprek en notulist)

Het veranderende veld en onderwijs

in korte toelichtingen, discussiepunten, adviezen en acties

Positionering in het veld

Steeds meer mensen uit de kunst- en ontwerpwereld zijn geïnteresseerd in educatie als middel om bepaalde onderwerpen aan de orde of ter discussie te stellen maar denken daarbij niet gelijk aan onze opleiding als ze zich op dat (snij)vlak willen ontwikkelen. Als opleiding zij wij kunsteducatie de afgelopen jaren zelf steeds meer gaan zien en gebruiken als een manier om kunst en ontwerp met het publiek en de samenleving te verbinden. Dat hebben we o.a. gedaan door het profiel te verbreden en de 'docent beeldende kunst en vormgeving' niet meer als zodanig te zien maar als 'maker-pedagoog' en 'artist educator'. Maar we zijn op die manier nog niet zichtbaar genoeg en stellen o.a. daarom de minor 'Onderzoeksproces: Maken en Discours' open voor studenten in het hoger (kunsten)onderwijs. Daarmee hopen we als opleiding een volgende stap te maken om studenten door onderzoek te laten doen ze een brug te laten slaan tussen kunst en educatie en ze te laten zien wat je allemaal met kunsteducatie kan. En door dit in de minor verder uit te werken hebben we daarnaast ook de mogelijkheid om te kijken hoe we ons onderwijs flexibeler kunnen maken zodat mensen vanuit dat veld gemakkelijker kunnen instromen en een (gedeelte van de) studie kunnen volgen.

Inclusief zijn

Tegelijkertijd willen we kunsteducatie nog inclusiever maken en ons daarom als opleiding richten op een bredere doelgroep. Enerzijds gaat het dan om het aantrekken van kunstenaars en ontwerpers die – zoals hierboven genoemd - hun praktijk willen verbinden met educatie (in de breedste zin van het woord) (voor de deeltijd variant). We denken daarbij dan ook aan studenten binnen onze eigen academie van de bachelor opleidingen autonome beeldende kunst en vormgeving en wellicht ook daarbuiten (als major of minor gedurende de voltijdstudie voor 'niet-DBKV' studenten). Anderzijds gaat het om het aantrekken van leerlingen uit Rotterdam en omgeving om de diversiteit van de studentpopulatie meer te laten aansluiten op die van de stad (voor de voltijd variant). Dan richten we ons op doelgroepen voor wie het misschien wat minder vanzelfsprekend is om te kiezen voor een docentenopleiding in kunst en ontwerp.

“Om inclusief te zijn, moeten we flexibel zijn. Om ook de studenten binnen de wdka aan te spreken is de vraag hoe je de vakinhoud het beste kan framen en welke terminologie je voor bepaalde begrippen kunt gebruiken.” (DBKV)

“Het flexibiliseren van het onderwijs en onderzoek doen als manieren om het onderwijs inclusiever te maken: Mooie gelaagdheid!” (Panel)

Om kunsteducatie vanuit onze opleiding meer zichtbaar te maken aan deze verschillende doelgroepen, moeten we iets aan de beeldvorming van het vakgebied en kunst en ontwerp in het algemeen doen. We denken dan ook dat de naam 'Kunsteducatie' beter past als naam voor de opleiding. En we zoeken daarom in ons taalgebruik ook naar termen en begrippen die binnen deze context en voor bepaalde doelgroepen duidelijker zijn en meer betekenis geven. Een begrip als 'maken' willen we dan ook centraler te stellen zodat we vanuit een bredere bandbreedte betekenis kunnen geven aan kunst en ontwerp binnen kunsteducatie.

ADVIES VERTEGENWOORDIGING PANEL

De twee vertegenwoordigers van het panel adviseren de docenten en het management om de onderzoeken die op dat vlak al zijn gedaan er nog eens bij te pakken en dat wat voor wat betreft de positionering van kunsteducatie en de genoemde doelgroepen nog niet duidelijk is met behulp van verder onderzoek te verhelderen. Ze adviseren daarbij om op basis van die verkenning en onderzoek keuzes te maken in plaats van 'alles te doen' en 'iedereen te willen bereiken en bedienen'.

Daarbij adviseren ze ook de landelijke ontwikkelingen goed te volgen en te verkennen of je in het landelijke overleg afspraken met elkaar kunt maken voor de bandbreedte van ieders profiel zodat er landelijk gezien een divers aanbod wordt gecreëerd. Op die manier kun je mogelijk ook nog eens zorgen voor beheersbaarheid van middelen om tot kleinschaliger onderwijs te komen.

Op basis van (al uitgevoerd) onderzoek, verkenning en gemaakte keuzes, kan dan ook verder uitgezocht worden welke waarde en betekenis bepaalde doelgroepen geven aan begrippen zoals 'educatie' en 'maken'. De vertegenwoordiging van het panel adviseert om de begrippen ook eerst bij de beoogde doelgroepen te testen.

"We willen het woord educatie niet ter discussie stellen maar openbreken en breder trekken om inclusiever te worden en andere doelgroepen te bereiken." (DBKV)

ADVIES VERTEGENWOORDIGING PANEL

De opleiding zal als het gaat om inclusiviteit en het aantrekken van nieuwe of andere doelgroepen volgens de twee panelleden echter eerst moeten bespreken wat ze precies onder het begrip 'inclusiviteit' verstaan en op basis daarvan duidelijk maken welke doelgroepen ze willen aantrekken en bepalen hoe docenten de opleiding dan inclusiever maken als het gaat om het aanbod en didactiek. Enerzijds wordt er in het kader van de minor gesproken over doelgroepen die vanuit andere kunst- en ontwerpopleidingen binnen en buiten de academie kunnen instromen om te leren kunst te verbinden aan het publiek (vanuit het perspectief van profilering binnen het vakgebied). Deze richt zich daarom dus meer op studenten van kunstacademies en werkende kunstenaars en ontwerpers die hun kunst en ontwerppraktijk willen verbinden aan het uitdragen van een boodschap of daarmee bepaalde veranderingen of ontwikkelingen in gang willen brengen. Anderzijds kijkt de opleiding op bredere niveau naar de diversiteit van de studentpopulatie en wil deze laten aansluiten op die van Rotterdam en haar omgeving (vanuit sociaal-maatschappelijk perspectief gezien).

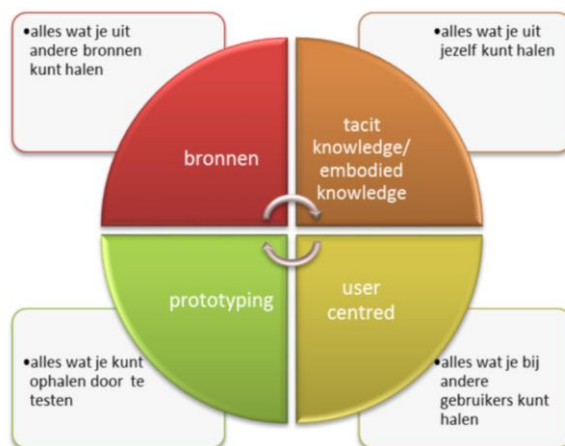
Onderzoek

Door te maken, te observeren, te lezen en in gesprek te gaan, onderzoeken studenten hun eigen visie op kunsteducatie en denken ze na over wat ze kunnen betekenen voor het kunsteducatieve veld. Dat doen ze met hulp van ons onderzoeksmodel dat gedurende de gehele opleiding als basismodel voor onderzoek wordt gebruikt. Dit model is speciaal ontwikkeld om ruimte te bieden voor verschillende onderzoeksaanpakken. Het geeft ruimte om de volgorde en hiërarchie van de verschillende onderzoeksmethodieken te kunnen veranderen naar gelang het doel. Dit doen we vanuit het idee dat onderzoek in de kunsteducatieve praktijk altijd een combinatie is van eigen kennis en perspectief, de gebruiker/ de doelgroep, relevante theorie en het maken en testen in de praktijk.

Discussiepunt 1: Volgorde onderdelen in het kwadrant

Het model moet dan ook niet als een lineair of circulair model worden gezien, zoals tijdens het ontwikkelgesprek wordt uitgelegd. Het is in die zin niet als volgorde bedoeld. Rangorde is echt niet belangrijk, want dat werkt in de praktijk ook niet zo. Dit moeten we aan de buitenwereld goed uitleggen.

“Door creatieve werkvormen maken we studenten gedurende hun studie bekend met onderzoek doen en stellen we bepaalde aanpakken, methoden en modellen zoals bijvoorbeeld de lineaire aanpak die studenten kennen vanuit voortgezet onderwijs en zelfs kunstacademie waarin ze zijn opgeleid zelfs ter discussie.” (DBKV)

Figuur 1: Onderzoeksmodel DBKV

Voorbeeld discussiepunt tijdens het ontwikkelgesprek over het onderzoeksmodel:

Panelleden:

Hoe borgen jullie dat studenten in de loop van het programma ook toekomen aan het kwadrant prototyping?

Opleiding:

Studenten zien dat ook als uitdaging en denken dat ze daar niet aan toekomen. Wij zien dat echter anders. Wij gaan ervanuit dat er al die tijd, gedurende het hele proces wordt getest. Dat zien wij als integraal onderdeel van het proces. Studenten starten en zijn vanaf het begin onderdelen van aan het testen. We kunnen studenten daarmee geruststellen. Ze kunnen het dan aan het einde eventueel nog testen bij een andere doelgroep dan ze voor ogen hadden. Zo hebben we het ook in de criteria opgenomen en daarmee beschouwen we het als geborgd.

Maar je kunt het bij ons ook in andere studieonderdelen terugvinden. Het maakt integraal onderdeel uit in projecten, als studenten verslagleggen en presenteren en bij intervisie. We zien het als iteratief proces.

Discussiepunt 2: Openheid van het model vs. onderbouwing

“Er zit een spanningsveld tussen de openheid van het model, waarbij jullie willen dat de student zelf ontdekt en de aanbeveling met betrekking tot onderzoek uit het rapport. Het was het panel namelijk opgevallen dat de methodische onderzoeksvaardigheden versterkt konden worden, bv de onderbouwing van de keuze en verwerking van de bestudeerde bronnen.” (Panel)

Dat spanningsveld valt volgens ons wel mee en is goed te verklaren. We pakken dat bij het afstuderen bijvoorbeeld aan bij de begeleiding van studenten en in de kwaliteitscriteria die we stellen voor het onderzoeksdocument dat ze moeten inleveren. We vinden het belangrijk dat studenten methodisch te werk gaan. Dat deden ze eigenlijk ook al maar dat wordt zo niet altijd benoemd omdat studenten het zich zo al eigen hebben gemaakt. Nu benoemen ze op basis van het kwadrant in het onderzoeksrapport welke bronnen ze hebben gebruikt en hoe. Wij zien dat studenten het model als houvast gebruiken, o.a. om zich goed te kunnen positioneren maar dat het ze ook een bepaalde ruimte biedt. Het kwadrant wordt op dat vlak ook verder verbeterd. We willen bepalen wanneer een deelstuk van dat kwadrant voldoende is uitgewerkt, hoeveel er getest moet worden en wanneer de cirkel rond is. Ook werken we aan kwaliteitscriteria.

“We zien het kwadrant als kapstok en hulpmiddel voor studenten om onderzoek te doen zodat studenten weten welke vormen van onderzoek ze kunnen doen.” (DBKV)

Discussiepunt 3: Samenkomst van verschillende perspectieven

We zien interdisciplinaire samenwerking binnen deze minor als een belangrijk aspect van het (leren) onderzoek doen. Daar hebben studenten en ook docenten binnen de practices van de academie al veel ervaring in opgedaan. Natuurlijk botsen perspectieven gedurende het onderzoek maar dat zien we juist als pluspunt. We vinden het eigenlijk wel leuk als het wat botst en schuurt. Dat soort processen gaan we ook graag aan, zoeken het uit, moedigen het zelfs aan.

Andere discussiepunten

Beeld dat middelbare scholen hebben over kunsteducatie

Het beeld dat middelbare scholen over ons vakgebied hebben, komt vaak niet overeen met onze visie op kunsteducatie en de manier waarop we dat invulling geven binnen onze opleiding. Dat zorgt wel eens voor fricties tussen studenten en hun opdrachtgevers voor stages in het middelbaar (beroeps)onderwijs. Onze studenten komen vaak terug naar de opleiding en geven aan dat wat ze mee nemen naar de stage te moeilijk bevonden wordt. Er wordt soms gezegd dat leerlingen het niet aankunnen en dat het te complex is. Ook op dat vlak hebben we nog terrein te winnen. We helpen en steunen onze studenten daarom om dat goed uit te leggen en uit te dragen. En we moeten dat zelf ook uitdragen en uitleggen naar onze contacten in het veld als we bijvoorbeeld op stagebezoek gaan. Dit is overigens een landelijk thema. Opleidingen lopen in dit geval erg voor op hun werkveld.

Kijk eens naar de opleiding docent theateropleiding

Als je kijkt naar wat een afgestudeerde van een docent theateropleiding moet kunnen, zou dat volgens een van de vertegenwoordigers van het panel wel eens interessant zijn voor onze opleiding. Bij deze opleiding moeten studenten andere studenten bij de totstandkoming van een werk betrekken.

Bij de competentie set een generieke en een paar specifieke maar als je dan ziet bij de artistieke competentie dat de derde gedragsindicatie.

Bij DBKV is de derde gedragsindicator:

“Je draagt op inspirerende wijze bij aan de totstandkoming van een deel van beeldende en/of interdisciplinaire producten door of met lerenden.”

Bij Docent Theateropleiding staat:

“Brengt op inspirerende wijze een deel van interdisciplinaire en/of theaterproducten tot stand waar de ander een onmisbaar onderdeel van is.”

Deze ontwikkelingen in beeldende kunst van samen maken en anderen als onderdeel zien van het kunstwerk is heel interessant. De gedachte van inclusiviteit past daarbij.

“Soms denk ik dat het interessant zou zijn om mensen uit jullie discipline te partneren met die uit de docent theateropleiding.” (Panel)

Concluderend

“Uit het ontwikkelgesprek is voor ons nog eens duidelijker geworden dat we sommige aspecten van de opleiding nog wat specifiekere moeten benoemen. De zaken die wij vrij logisch vinden, moeten we nog wat scherper neerzetten.” (DBKV)

Het is belangrijk om de stappen die we voor de minor naar aanleiding van dit gesprek gaan zetten meenemen om terug te werken naar de eerste twee jaren en op die manier aandacht te vragen voor onze profilering als het gaat om kunsteducatie, over inclusiviteit, flexibilisering en onderzoek. Het is ook belangrijk om in dit kader goed na te denken over definities en vergezichten en over hoe we verder kunnen integreren in de academie. Daarbij stellen we het verhaal van de maker centraal.

IDEEËN EN ACTIES

In relatie tot inclusiviteit:

Culturele instellingen als musea hebben ook inclusiviteitsvraagstukken en vragen zich ook af hoe ze andere doelgroepen aantrekken. We zouden in dit kader de relaties met het veld verder kunnen versterken en nog meer de samenwerking met de buitenwereld aan moeten gaan.

Relatie met Education Station:

We zouden de samenwerking met het Education Station verder vorm moeten geven zodat we met hen actualiteiten en bepaalde thema's vanuit een gezamenlijkheid onder de aandacht kunnen brengen. Daar zouden we ook studenten bij moeten betrekken en ze een podium moeten geven.

In relatie tot de visie van de opleiding:

Om te kijken of we allemaal op een lijn zitten, wordt het idee geopperd om ieder op een (half) A-4 op te schrijven hoe we de visie van onze opleiding interpreteren. Mocht dat haaks op elkaar staan, zullen we dat nog eens met elkaar moeten bespreken. Verwacht wordt dat we welk met elkaar op een lijn zitten, maar dat het ons aan een gezamenlijk taal ontbreekt. Als we een dergelijke actie ondernemen is het van belang om ons eigen opleidingsprofiel en zelfevaluatie daarbij als basis te gebruiken omdat daar alles al in staat! We kunnen daarbij ook nog eens het 20/20 plan erbij pakken.

Maar laten we het ook vooral linken aan strategisch beleid van de WdKA, laten we ons traject parallel laten lopen met de uitvoering van de strategie. En laten we niet vergeten dat we al best wel ver zijn in het uitstippelen van de toekomst!

Definiëren

Het is duidelijk dat we een aantal zaken voor onszelf en buitenstaanders moeten verhelderen en hoe we er naar kijken. Met betrekking tot *inclusiviteit* is het van belang dat we voor ons zelf definiëren wat we er precies onder verstaan, vanuit welk perspectief en doelgroep we met het thema aan de slag gaan. Dat kunnen we doen op basis van voorgaande en nog uit te voeren studies en onderzoeken.

Als we hebben gedefinieerd wat we onder inclusiviteit verstaan, kunnen we ook beter inschatten of bepaalde termen wel of niet werken bij de verschillende doelgroepen. Dan kunnen we ook bepalen of een term als 'maken' geschikt is of hoe we een term als deze het beste kunnen gebruiken.

Datzelfde geldt voor *flexibiliteit*. We zouden nog eens met elkaar in gesprek moeten gaan en de uitkomsten uit dit ontwikkelgesprek als uitgangspunt moeten nemen en ook voor dit thema definiëren wat we er wel (en niet) onder verstaan.

Laten we bij het definiëren van deze termen heel praktisch blijven en ons eigen onderzoeksmodel als methode en kader gebruiken.

Last but not least -- UITWISSELEN MET COLLEGA DBKV

De panelleden die als 'overlap' tijdens de clustervisitatie in de verschillende panels zitting hebben gehad, worden benaderd en uitgenodigd voor het landelijk overleg uitgenodigd om te bespreken welke overeenkomsten en verschillen zij hebben gezien tijdens de visitaties. Zo kunnen de opleidingen ontdekken wat ze met elkaar gemeen hebben en waar de eigenheid per opleiding te vinden is. Die eigenheid en eigen identiteit vinden we belangrijk om vanuit de verbinding met de andere opleidingen verder te ontwikkelen. Zo kunnen we elkaar juist versterken.